

Referanser: KM 4/10, 5/10, 8/10, KM 4/11, 7/11, KM 05/15, KR 32/13, NFG 22/14, NFG 22/15, NFG 18/16, 25/16, NFG 7/17, 14/17, 23/17, KR 58/17, NFG 12/18; KR 47/18 og BM 37/18.

Arkivsak: 18/03679-6

Justering av ordning for hovedgudstjenesten (2. gang)

Sammendrag

Kirkerådet vedtok i møtet 12.-14. september 2018 en justert ordning for hovedgudstjenesten etter en høringsprosess våren 2018. Saken ble deretter sendt til Bispemøtet for uttalelse før Kirkerådets endelige forberedelse av sak til Kirkemøtet 2019, hvor saken forventes å bli vedtatt.

Bispemøtet behandlet saken i oktober og fattet 6 vedtak om gudstjenesteordningen (BM sak 37/18). Dessuten uttalte Bispemøtet seg om foreslåtte endringer i Alminnelige bestemmelser for hovedgudstjenesten.

I tillegg til de endringene Bispemøtet mener bør innarbeides i ordningen, ber Bispemøtet også om at det «utformes samlingsbønner med tydeligere kirkeårspreg.» Det kan skje ved at Nemnd for gudstjenesteliv behandler et forslag til slike bønner i sitt møte 26.-27. november og at Kirkerådet behandler de nye bønnene i januar og Bispemøtet i februar. Disse ettersendes da til Kirkemøtets deltakere enten en måned - eller senest 14 dager - før kirkemøtet, avhengig av om saken må behandles i Kirkerådet i mars.

Bispemøtets støtter ønsket om å gjøre liturgien strammere ved å begrense valgmuligheter, særlig i den innledende delen. Dette innebærer blant annet at samlingsbønnen blir obligatorisk og at det bare skal være ett alternativ for utdelingsord ved nattverden. Syndsbekjennelse D utgår fordi den er teologisk og språklig uklar og svak, og det alternative lovprisningsformularet etter prekenen endres fra «Lovet være Gud, vår skaper, frigjører og livgiver» til «Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige ånd: vår skaper, frigjører og livgiver. Bispemøtet mener også at løftesordet ikke bør komme etter, men før syndsbekjennelsen.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet slutter seg til de endringene som Bispemøtet har vedtatt i liturgi og i Alminnelige bestemmelser for hovedgudstjenesten.
2. Det utarbeides samlingsbønner med kirkeårspreg, og eventuelt en teologisk og språklig forbedret syndsbejennelse D. Dette legges frem for Kirkerådet i januar sammen med en justert utgave av saksdokument for videre kirkemøtebehandling.

Saksorientering

Bispemøtet fattet følgende vedtak i saken i oktober 2018:

Vedtak

Bispemøtet vil takke Kirkerådet og Nemnd for gudstjenesteliv for et godt og omfattende arbeid med revisjon av hovedgudstjenesten, og vil uttale følgende:

1. Det har vært et ønske å gjøre liturgien strammere ved å begrense valgmuligheter, særlig i hoveddel I – samling. Bispemøtet støtter dette ønsket.
2. Bispemøtet mener at samlingsbønnen skal være obligatorisk i hovedgudstjenesten og ber om at det også utformes samlingsbønner med tydeligere kirkeårspreg. Samlingsbønnen er en god inngang til gudstjenesten og legger til rette for involvering av medliturg.
3. Bispemøtet mener at lovprisningsformularet «Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige ånd: Vår skaper, frigjører og livgiver» blir tatt inn som alternativ avslutning på prekenen. Dette ivaretar liturgiens inkluderende språk, og er en formulering som allerede er i bruk ved inngangsordene og er kjent.
4. Bispemøtet støtter forslaget om ett utdelingsord, og mener at dette skal være «Kristi kropp gitt for deg. Kristi blod utøst (evt. gitt) for deg». Utdelingsordet ivaretar både kristologien og gaveperspektivet ved nattverden.
5. Bispemøtet mener at syndsbejennelse alternativ D bør utgå. Den er teologisk og språklig uklar og svak.
6. Bispemøtet mener at løftesordet bør komme etter syndsbejennelsen. Dette følger liturgisk tradisjon.

Bispemøtet er enig med Kirkerådet i at menighetsrådet ikke lenger behøver å søke biskopen om godkjenning av sin lokale grunnordning, men skal oversende den til biskopen. En slik forenklet prosedyre forutsetter at den lokale grunnordning er innenfor gjeldende ordning. Videre er Bispemøtet enige i at biskopen i særlige tilfeller kan samtykke til et opplegg av hovedgudstjenesten som avviker fra gjeldende ordning. Bispemøtet forutsetter at Kirkerådet utarbeider en plan for implementering i menighetene av de justerte ordningene.

Her følger noen kommentarer til de enkelte punktene i Bispemøtets uttalelse:

Til vedtak 1 og 2 (Innledningsdel): Når Bispemøtet støtter ønsket om å gjøre liturgien strammere ved å begrense valgmuligheter, er dette i tråd med den prosessen som har vært i arbeidet med å justere hovedgudstjenesten. Et ønske har vært å gjøre gudstjenesten mer gjenkjennelig fra menighet til menighet. Dette har vært særlig viktig med tanke på den liturgiske musikken, men gjelder også svarene menigheten fremsier og strukturen i gudstjenesten. Det har imidlertid vært krevende å lande på en mer felles innledningsdel, et hensyn Bispemøtet legger vekt på. Når det gjelder forbønner og nattverdbønner som liturgen og medliturgen ber, har man ønsket en større motivrikdom og flere valgmuligheter.

Bispemøtets ønske om en mer felles innledningsdelen representerer i all hovedsak en videreføring av 2011-ordningen med obligatorisk samlingsbønn, valgfri plassering av syndsbekjennelsen her eller i forbønnsdelen og valgfri dagens bønn. NFG foreslo *ikke* å gjøre Samlingsbønn obligatorisk, men vedtok at man enten skulle ha samlingsbønn eller syndsbekjennelse før Kyrie – eller begge deler. Dette sluttet Kirkerådet seg til. Når bispemøtet fremhever at samlingsbønnen bør være obligatorisk, begrunnes dette med at det både gir en god og felles inngang til gudstjenesten og «legger til rette for involvering av medliturg».

NFG foreslo derimot å gjøre Dagens bønn obligatorisk. Det sluttet ikke Kirkerådet seg til, og heller ikke Bispemøtet. Bispemøtet ønsker imidlertid å styrke kirkeårspreget på gudstjenesten ved at det utarbeides samlingsbønner med kirkeårspreg.

Slik innledningsdelen i ordningen nå fremstår etter Kirkerådets og Bispemøtets vedtak, er det likevel skjedd enkelte «innstramminger» sammenliknet med 2011-ordningen: Kyrie er blitt obligatorisk i alle hovedgudstjenester, menigheten står under Inngangssalme og Hilsen – også under utgangssalmen - og muligheten til å bruke en lokalt utformet fast syndsbekjennelse, er tatt bort.

Ungdommens kirkemøte vedtok nylig: «Det er positivt at liturgien blir mer enhetlig; særlig der gudstjenesterubrikkene gir spesielle regianvisninger og beskriver når menigheten skal sitte, stå, svare osv.»

Til vedtak 5 og 6 (Syndsbekjennelse): Bispemøtet har sluttet seg til Kirkerådets forslag om to nye alternativer til liturgens innledning til Syndsbekjennelse og til de endringer som er gjort i utvalget av syndsbekjennelser og i utformingen av syndsbekjennelse C.

Bispemøtet fremhever imidlertid at Syndsbekjennelse D bør utgå, da «den er teologisk og språklig uklar og svak» (vedtakspunkt 5). Dette foreslås tatt til følge. Et annet og bedre forslag til en ny syndsbekjennelse i vi-form vil bli drøftet i NFG og eventuelt fremmet for Kirkerådet i januar og Bispemøtet i februar.

Bispemøtet mener også at «løftesordet bør komme etter syndsbekjennelsen» da «dette følger liturgisk tradisjon» (vedtakspunkt 6). Også dette foreslås tatt til følge.

Til vedtak 3 (Ordets del): Her fremhever Bispemøtet at det alternative lovprisningsformularet etter prekenen endres fra «Lovet være Gud, vår skaper, frigjør og livgiver» til «Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige ånd: vår skaper, frigjør og livgiver.» Flere høringsinstanser hadde teologiske innvendinger mot denne formuleringen, som utelukkende fremhever egenskapene og ikke

personene i treenigheten. Bispemøtet begrunner endringen slik i sitt vedtak: «Dette ivaretar liturgiens inkluderende språk, og er en formulering som allerede er i bruk ved inngangsordene og er kjent.» Dette foreslås tatt til følge.

Til vedtak 4 (Utdelingsord ved nattverd): Bispemøtet slutter seg til Kirkerådets vedtak om å «ha bare ett utdelingsord». Av samtalen i Kirkerådet syntes det som om «Dette er Jesu (Kristi) blod/kropp» ble foretrukket. Bispemøtets vedtak lyder: «Kristi kropp gitt for deg/Kristi blod utøst (ev. gitt) for deg.» Det begrunnes med at dette «utdelingsordet ivaretar både kristologien og gaveperspektivet ved nattverden.»

Bispemøtet har landet på ordet «kropp» framfor «legeme». Det er i tråd med ordbruken i innstiftelsesordene. Formuleringen er identisk med ett av de to utdelingsordene som finnes i 2011-ordningen, og dette utdelingsordet er også økumenisk mer utbredt enn alternativet «Dette er Jesu legeme/blod». På nynorsk lyder forslaget til utdelingsord slik: «Kristi kropp gjeven for deg/Kristi blod utrent for deg.»

På nynorsk kan ordet «utrent» være krevende å bruke. Det kan vel også gjelde for bokmålsordet «utøst». Dette kan tale for å velge formuleringene «gitt» og «gjeven». Dette foreslås.

Til Alminnelige bestemmelser:

Etter disse vedtakene viser Bispemøtet i en sluttkommentar til at under forutsetning av at den lokale grunnordning er innenfor gjeldende ordning, behøver menighetsrådet ikke lenger søke biskopen om godkjenning av sin lokale grunnordning, men skal oversende den til biskopen. Også muligheten til at biskopen i særlige tilfeller kan samtykke til et opplegg som avviker fra gjeldende ordning slutter Bispemøtet seg til.

Dette innebærer følgende endringer i Alminnelige bestemmelser:

I tilknytning til punkt 6 tas inn en bestemmelse om at Biskopen i særlige tilfeller kan samtykke til et opplegg som avviker fra gjeldende ordning.

Punkt 55 og 68 endres slik at biskopens «godkjenningsmyndighet»/«biskopen for godkjenning» tas ut og punktene skrives om.

Også valget av liturgisk musikk – og muligheten for å søke biskopen om fravik i de fastsatte seriene - omtales i Alminnelige bestemmelser.

I tillegg kommer de endringene som gir seg av endringer i selve liturgien, bl a endres punkt 62 i tråd med forslaget om at det ikke lenger skal være mulig å bruke en lokalt utformet syndsbejennelse fast i hovedgudstjenesten.

Økonomiske/administrative konsekvenser

En justering av ordningen for hovedgudstjeneste fra 2011 krever ny-opptrykk av liturgien og alminnelige bestemmelser. Det er også fremkommet et sterkt ønske om at det i tillegg til en enkel bokutgave av ordningen også utformes en vakker gudstjenestebok som er egnet til bruk for liturgen og medliturgen under gudstjenesten og som samler det liturgiske stoffet på en hensiktsmessig måte.

Dette gjelder også for utgivelsen av den liturgiske musikken for kirkemusikeren (kantoribok), og som inkluderer de seriene og andre musikalske ledd (bl a akkompagnement til messetoner) som er vedtatt av Kirkemøtet.

Det legges opp til at foreløpige manus til disse bøkene er utarbeidet når Kirkemøtet starter, slik at de eventuelle justeringer som Kirkemøtet vedtar raskt kan innarbeides i ordningen. Slik kan bøkene foreligge i løpet av høsten 2019. Det arbeides for at bispedømmene og fellesrådene kan bestille disse bøkene i 2019 og betale dem enten over budsjettet i 2019 eller i starten av 2020. Det er vanskelig å anslå prisen på disse bøkene allerede nå.

I Bispemøtets uttalelse heter det: «Bispemøtet forutsetter at Kirkerådet utarbeider en plan for implementering i menighetene av de justerte ordningene.»

Det anbefales at året 2020 blir et år hvor det legges til rette for kurs og implementering av den justerte ordningen. Kirkerådet, bispedømmerådene og de kirkelige fellesrådene og menighetene må sikre økonomi til dette.

Det utarbeides et estimat av kostnadene av ny-opptrykk av liturgien og alminnelige bestemmelser som forelegges KA før Kirkerådets behandling i januar.